

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1—3

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci, cooperative și întreprinderi Lei 20.000.—; pentru particulari Lei 5000.—; pentru funcționarii publici și particulari Lei 3000.—; Abonament de sprijin Lei 50.000.—, în străinătate Lei 10.000.—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare cv. Lei 200.—

Fondator: **Dr. CORNEL DIACONOVICH.**

Redactor responsabil: **Dr. Mihai Velicu**

SUMARUL: Ion Opreș; D. Ion I. Lapedatu. — I. Lupăș: Contribuțiuni la biografia lui Visarion Roman — ** Pacea-virtute. — I. L.: Adresa lui Valeriu Bologa dela Filiala „Albina” Brașov, recomandă spre soluționare petiția Școlii comerciale cu privire la încuviințarea unei subvențiuni anuale din partea Băncii „Albina”, pentru tipărirea manualelor. — Aviz.

D. Ion I. Lapedatu

la 70 de ani

La 14 Septembrie 1946, d-l Ion I. Lapedatu împlinește 70 de ani.

Cu prilejul acestei aniversări — ce trece sub tăcere — mi-am propus să scriu câteva rânduri asupra unei lature, care nu a fost încă atinsă de acei cari s'au ocupat până acum de activitatea publică a D-sale.

Este vorba de un amănunt, mai mult intim, care, în sine, are o valoare foarte mare.

Deși părinții d-lui I. I. Lapedatu au fost intelectuali — tatăl D-sale fiind profesorul dela Școlile românești din Brașov, Ion Al. Lapedatu, decedat foarte timpuriu, în 1878, mai înainte de a fi împlinit 34 ani, — totuși este descendentul unei familii de țărani ardeleni din comuna Glâmbocă jud. Sibiu, unde și-a petrecut parte din copilărie, la bunicii săi, care erau plugari harnici și frunțași în satul lor.

Aci, are d-l Lapedatu și astăzi rude apropiate, „Lelea Nuță” și „Badea Alexandru”, îi sunt veri primari.

Zilele trecute însoțindu-l pe d-l Lapedatu la Sibiu, am vizitat pentru întâia dată impozantul edificiu din drumul Poplăcii: *Căminul pentru intelectuali*. În coloanele „Revistei Economice” m'am ocupat, nu de mult, de acest Cămin, ca

și de scopul *Așezământului Veturia I. Lapedatu* sub auspiciile căruia va funcționa. Mărturisesc sincer că am rămas profund impresionat de cele văzute. Un edificiu monumental, construit din beton și material masiv, cu subsol, parter, două etaje și mansardă, cu toate instalațiile moderne necesare deservirii a douăzeci de „pensionari” ai Căminului, într'un confort greu de închipuit, așteaptă doar deschiderea porților, care, sunt sigur, nu va întârzia prea mult. Mobilarea, poate fi o operațiune foarte grea, însă, considerând că suntem pe drumul păcii, odată intrați în climatul ei, ultimele obstacole vor fi învinse și inaugurarea Căminului se va putea realiza.

Căminul intelectualilor dela Sibiu este și va rămâne o măreață operă caritativă unică la noi în țară, nemuritoare, pentru care, generațiile viitoare vor purta recunoștință înfăptuitorului.

Dar, altceva vreau să semnalez în rândurile acestea. La înapoiere ne-am abătut pentru câteva minute, care s'au transformat în mai multe ore, prin Glâmbocă, unde D-sa și-a cercetat rudeniile și s'a revăzut cu mai mulți săteni. Am putut astfel face următoarea constatare: D-l Ion I. Lapedatu este strâns legat de

sat, D-sa și-a păstrat și cultivat tot timpul legăturile de prietenie cu rudeniile și cu ceilalți plugari. Cunoaște foarte bine vieața țaranilor, obiceiurile și datinile satelor noastre, fiind convins că ceea ce caracterizează neamul nostru este tocmai sănătatea morală, tenacitatea de acțiune și încrederea în munca onestă, virtuți pe care plugarii le poartă în ei și astăzi.

Dragostea cu care este înconjurat d-l Lapedatu de țărani, trădează contactul des menținut cu aceștia, iar de altă parte evidențiază calitățile alese de adevărat democrat, care nu și-a renegat niciodată obârșia. A rămas mereu legat de sat, de țărani din mijlocul cărora s'a ridicat și pe seama cărora a creiat instituții economice și sociale.

Am notat mai sus legătura strânsă a d-lui Ion I. Lapedatu cu viața de sat de o parte, iar de alta prețuirea prin dragostea cu care-l înconjoară țărani. Un omagiu mai frumos, la aniversarea de azi, decât cel oferit de acești plugari, prin simpatie și respectul arătat omului care 70 de ani a știut să rămână aproape de sufletul lor, luând parte la bucuriile ca și la necazurile și durerile lor, nu se poate aduce acum.

Incheiu aceste rânduri, urând d-lui Ion I. Lapedatu vieață lungă, sănătate și aceeași activitate intensă spre binele și folosul neamului nostru.

ION OPRÎȘ

Contribuțiuni la biografia lui Visarion Roman

— Relațiunile lui familiare —

Se știe că Visarion Roman s'a născut în comuna *Seuca* la 5 Iulie 1833 ca fiu al cantorului *Andrei Roman* și al soției sale *Paraschiva*.

Satul natal este o comună situată în jud. Târnava Mică, plasa Târnăveni. Dintre 1.014 locuitori cu 254 gospodării în 254 clădiri*) majoritatea covârșitoare o formează elementul românesc.

Părinții săi părăsind *Seuca* s'au așezat mai târziu în Șmig din același județ, plasa Dumbrăveni, unde statisticile indică un număr de 816 Români**) din totalul de 994 locuitori. Iar de aci au trecut la *Dârlos* în jud. Târnava Mare plasa Agnita, comună cu 2.187 locuitori și 504 gospodării în 476 clădiri. Silvestru Moldovan indica, în Dicționarul numirilor de localități, la satul *Dârlos* (Durlus) un număr de 1.702 Români (față de 1.206 minoritari: Saxoni și Maghiari) cu 2 organizații bisericești: una pendinte de Sibiu, cealaltă de Blaj***).

Aci au rămas până la sfârșitul vieții. Sub glia din cimitirul acestui sat își doarme somnul de veci atât *Andrei Roman*, cât și soția sa *Paraschiva*. Crucile, cari străjuiesc mormântul lor în preajma bisericii ortodoxe din *Dârlos*, arată că la 15 Octombrie 1870 decedase maica

lui Visarion *Paraschiva*, iar la 15 Decembrie 1872 soțul ei *Andrei*, amândoi în vârstă de câte 62 de ani. Pe crucea acestuia din urmă este o simplă inscripție: „*In memoria neuitatului tată Andrei Roman*“, câtă vreme pe a maicei sale se pot citi câteva versuri izvorâte, vădit, din condeiul fiului îndurerat:

*Cum stai astăzi așezată sub această piatră rece
Și viața ți se stinse ca o candelă de vânt
Vai, în lume vieața e ca umbra care trece,
Fericirea adăvărată e dincolo de mormânt!
Durerile, suspinele au încetat
In plaiul fericirii dela noi te-ai mutat"... *)*

E clar deci că Visarion Roman s'a simțit toată vieața în mai puternice legături sutlețești cu mamă-sa *Paraschiva*, dela care pare să-și fi luat îndemnul spre progres în toate direcțiunile preocupărilor sale.

Despre împrejurările de vieață familiară a lui *Andrei Roman* lipsesc informațiile necesare. Nu se știe până în timpul de față, dacă a mai avut el și alți copii, în afară de Visarion și de cele 3 fiice: *Maria*, *Ana* și *Fira*, cari supraviețuind pe fratele lor apar cu numele în anunțul funebru, publicat din partea familiei în ziua morții lui (11 Mai 1885).

Studiile și le-a început Visarion Roman la *Mediaș*, le-a continuat la *Tg. Mureșului* și le-a terminat cu succes în Seminarul din Sibiu, unde

(*) Cf. *Indicatorul Statistic al satelor și unităților administrative din România* București 1932, p. 353.

**) Ibidem p. 254 și Silvestru Moldovan—N. Togan, *Dicționarul numirilor de localități*. București 1915, p. 222

***) S. Moldovan și N. Togan o. c., p. 80.

*) Cf. „*Revista Economică*” din 1933 p. 246.

se găsește numele lui ca „elev ordinar“ înregistrat în anul școlar 1853/4 la *secțiunea teologică*, având colegi pe Coman Baca din Poplaca, Ioan Bânda din Săsăuș, Ioan Breazu din Laz, Ioan Cupșa din Cupșeni, Dimitrie Hannia din Sadu, Dimitrie Ivan din Dobârca, Ioan Maniu din Fofeldea, Ioan Moldovan din Agnita, Ioan Necșa din Lepindea, Gherasim Olariu din Gurasada, Șofronie Papiu din Crihalma, Ioan Platoș din Săcel, Gheorghe Popa din Lisa, Alexandru Predovici din Amnaș, Nicolae Pușcaș din Tohanul Nou, Nicolae Răcuciu din Săliște, Nicolae Secărea din Tălmăcel, Ioan Simion din Porcești, Ioan Șofroniu din Viștea de jos, Ilie Șovrea din Trestia, Ioachim Stanislau din Zlatna, Teodor Tolan din Suplac și Nicolae Toma din Tomnatec, cari terminaseră atunci „cursul clerical“ de doi ani.*)

După terminarea studiilor a funcționat scurt timp ca profesor în secția pedagogică a aceleiași Seminar,**) de unde a trecut apoi ca „*învățător primar*“ la școala din Rășinari, îndeplinind mai târziu și slujba de notar al acestei comune.

Bunăstarea economică și culturală a Rășinărenilor l-a determinat pe dascălul Visarion Roman să caute a-și întemeia, — în cuprinsul acestui sat de puternice tradiții ale țăranilor-oieri, gata ori când să lupte pentru vechile lor drepturi și libertăți, — rosturile vieții sale familiare, luând contact mai apropiat cu frunfașii înstăriți *Bucur și Stana Băncilă*, a căror fiică *Marina* urma să-i fie tovarășa vieții.

Cercetând în zilele de *18 Iulie și 8 August 1946* registrele din arhiva parohială ortodoxă-română a Rășinărenilor, am găsit în

Protocolul bunelor învoiri din anii 1850—1864 (tom II) la data de *29 Septembrie 1857* înregistrat cazul prezentării lui *Visarion Roman din Dârlos* împreună cu logodnica sa *Marina Băncilă*, cu socri mici *Bucur și Stana Băncilă* și cu martorii *Ioan Muntoiu și Petru Mitrea* în fața parohului local *Ioan Bratu* (tatăl *învățătoarei Aurelia Bratu, mama lui Octavian Goga*), spre a încheia tradiționalul *act al bunelor învoiri*.

Fiind textul acestui protocol un document sufletesc de necontestată valoare, merită să fie reprodus aci împreună cu iscăliturile mirelui, miresei, preotului, martorilor și socrilor mici (în facsimil).

Din Protocolul bunelor învoiri tom. II (1850—1864).

Rășinari în anul Domnului 1857 în ziua 29 a luni lui Septembrie venind înaintea noastră a supscrișilor *D. Visarion Roman din Dârlos prefectura Sibiului și Marina fiica lui Bucur Băncilă* din parohia gr. răsăriteană din *Rășinari*, amândoi de Religia greco-răsăriteană, carii vreau a păși la *Taina Sfintei Căsătorii*, și după sunetul Preainaltelor Ordinăciuni eșite pentru căsătoriți fiind întrebați de osebii unul câte unul, că nu cumva de cătră *Părinții* lor, sau de cătră alții carii le sânt lor în locul *Părinților*, sânt siliți în vre un chip la *Căsătorie*? sau nu cumva pentru oareși careva interese private, precum pot să fie: *averea sau deosebita frumuseță a vreunei părți*, — vreau să o facă aceasta? s'au declarat *fiștecarele* dintre fețele numite, că ele nesilite de nime, fără nici o *lăcomie* cătră avere sau frumuseță, numai singur de bunăvoie și din *indemnul iubirii curate*, ce o au unii cătră alții, doresc a păși la *Taina Căsătoriei*, și totdeodată s'au declarat că ele din *pricina silei* niciodată nu vor cerca despărțire dela *olaltă* Care toate pentru mai bună *statornicie* s'au însemnat aici în Protocol și s'au subscris de cătră noi: *Locul, anul, luna și ziua* mai sus zise.

ss. *Ioan Bratu*, Parohul locului.

ss. *Ioan Muntoiu*, m. p. } martori ss. *Visarion Roman* } miri.
ss. *Petru Mitrea*, m. p. } ss. *Marina Băncilă* }

Ioann Bratu Παροχὸς Λοκκάδης.

Ioanu Muntoiu }
Petru Mitrea } Μαρτυροί.

Visarion Roman }
Marina Băncilă } Μιρί.

Tot intru aceasta zi au venit înaintea noastră și *Părinții* (*Curatorii*) tinerilor sus numiți, și după pusa întrebare s'au declarat, că dânsii nicidecum nu fac silă copiilor lor la *căsătoria* aceasta, ci se învoiesc în *căsătoria* acelora, pe care cu inșiși a lor subscriere o întăresc, locul, anul, luna și ziua mai sus însemnată.

ss. *Bucur Băncilă* } *Părinții* (*Curatorii*)
ss. *Stana Băncilă* } mirelui și ai miresei

Πατριάρχης } *Πατριάρχης* (*Κυραγοπί*)
Μιρέα } *Μιρέα* (*Μιρέα*)

După buna rânduială din bătrâni actul cununiei ar fi trebuit să fie precedat de *trei vestiri*, în zile de *Duminecă* sau de *sărbătoare*, în biserică spre a se da obștei sătești prilej să ia cunoștință de proiectul matrimonial și, întrucât s'ar fi ivit în calea lui vreun „*impediment*“ de ordin canonic sau de altă natură, să-l poată comunica oficiului parohial.

În cazul apropiatei cununii a lui *Visarion Roman*, vestirile ce ar fi trebuit să o precedeze, nu s'au mai făcut.

Cununia s'a putut celebra totuș în aceași zi de *29 Septembrie 1857* în temeiul „*dis-*

*) Eusebiu Roșca, *Monografia Institutului seminarial teologic-pedagogic Andreian*, Sibiu 1911, p. 142.

**) Ibidem o. c., p. 28.

pensației“ acordate de „*Excelența Sa Arhiepiscopul nostru*“ (Andrei Șaguna).

Cercetând la 14 August 1946 atât arhiva protopopiatului Sibiu, cât și pe a Consiliului Arhiepiscopesc, în speranța de a găsi în ele vre-o indicațiune cu privire la motivele ce ar fi invocat Visarion Roman în cererea sa pentru

dispensație arhierescă de cele trei vestiri, regret că nu am putut afla nici într'o arhivă nici în cealaltă nicio urmă de informație din pricină că — după cât mi s'a spus — aceste arhive, fiind dispersate în timpul războiului aerian, încă nu au ajuns a fi așezate din nou în ordinea cronologică de mai înainte.

Din Protocolul cununaților Tom II, 1840—1882

1857 Septem- vrie 29	Visarion Roman june de 23 ani 1-a căsătorie	Din Dârlos Prefectura Sibiului cu despenzație Excelenței Sale Arhiepiscopului nostru	Mărina fiica lui Bucur Bâncilă	Din Rășinari	Nuni D-nu Consilier Pavel Vasiciu cu soția Neti	Preot cununător D. Protopop Ioan Panovici
----------------------------	---	--	--------------------------------------	--------------	--	---

Din datele cuprinse în *Protocolul cununaților* (tom II. 1840—1882) rezultă deci că *Visarion Roman și Marina Bâncilă* au avut ca părinți sufletești (nuni) la cununia lor pe cunoscutul medic și publicist *Dr. Pavel Vasiciu*, pe vremea aceea *consilier școlar în Marele Principat al Transilvaniei*, iar ca preot cununător a oficiat însuși *protopopul Sibiului Ioan Panovici*, fost mai înainte protopop al *Nocrichului*. Participarea acestor bărbați distinși la ceremonia cununii tânărului învățător din Rășinari era o dovadă a prețuirii deosebite ce înțelegeau ei să dea „junelui de 23 ani“. Dar poate fi considerată și ca o dovadă a iscusinței și dibăciei lui de a fi izbutit, în timp scurt, a se arăta vrednic de prețuirea și încrederea lor. *Dr. Pavel Vasiciu*, care trăia în bune relațiuni cu *Andrei Șaguna*, va fi intervenit pe lângă acesta determinându-l, la sfârșitul anului 1857 să încredințeze redactarea ziarului *Telegraful Român* lui *Visarion Roman*. Acesta își începuse în coloanele ziarului sibian activitatea publicând un articol despre *Chemarea și cultivarea femeii* (1854) precum și unul despre *Chemarea unui tată de familie în privința creșterii pruncilor lui* (în același an). N'a rămas însă decât scurt timp, până la 19 Iunie 1858, în funcția de redactor*) al *Telegrafului Român* cu „leafă anuală de șase sute florini bani buni“, cum rezultă din „*Legămîntea*“ semnată la Sibiu în 12 Decembrie 1857.

Viața familiară a lui *Visarion și Marina Roman* a fost binecuvântată cu nouă copii împlinindu-se a ceea ce urarea dela slujba cununii: „Să fie muerea ta ca o vie roditoare în laturile casei tale și fiii tăi ca niște tinere ramure de

maslin împrejurul mesei tale“ (Mulier tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuae et filii tui sicut novellae olivarum in circuitu mensae tuae)...

S'a păstrat o frumoasă fotografie, înfățișând pe acești vrednici părinți împresurați de 4 odrasle ale rodniciei lor impunătoare. Mama copiilor purtând încă, după vechea dătină, curatul costum al satului Rășinari, clișeu merită să fie reprodus aci.)*

*) Din datele împărtășite de păr. Emil Dancăș din Rășinari rezultă că la 5 X. 1859, s'a născut 1. fiul lui V. și Marina Roman *Cornelie*, botezat de preotul *I. Bratu*, fiind naș *Măria Sa Domnu Pavel Vasici* cu soția sa *Iuliana*; la 10 XI. 1861 al 2-lea fiu *Valeriu (Bucur)*, 3. la 15 VI. 1864 fiica *Stana (Justina)*, botezată de preotul *Daniil Popovici*, fiind nașă *Agapia Droc*, soția lui *Ioan Droc*, devenit mai târziu protopop în *Mercurea Sibiului*; 4. la 26 VIII. 1866 fiul *Servian*, botezat de pr. *I. Bratu*, fiind nașă *Ana fiica lui Bucur Cioran*, 5) la 12 II. 1868 fiica *Maria (Mariți)* botezată de pr.

*) I Lupaș, *Mitropolitul Andrei Șaguna* Monografie istorică, premiată de Academia Română ed II. Sibiu 1911, p. 181 și Idem, *Spicuri din activitatea ziaristică a lui Visarion Roman* în *Almanahul presei române*, Cluj, 1926, p. 54-57

Fiica bunilor creștini Bucur și Stana Băncilă din Rășinari putea fi considerată ca o ființă demnă de vrednicul și neobositul ei soț. Avea însă adeseori motive de nemulțumire, văzând că bărbatul ei era preocupat în măsură covârșitoare de chestiunile de interes obștești, rămânându-i prea puțin timp pentru cele de ordin familiar. Astfel grija pentru educația numeroșilor ei fii și fiice o apăsa ca o povară din cele mai grele, în deosebi după ce rămăsese văduvă cu șapte orfani, înainte de a fi împlinit 28 ani de viață conjugală.

Este probabil însă că Visarion Roman înțelegea să micșoreze, prin dragostea sa de soț și de părinte, menționatele motive de nemulțumire procurând soției și familiei sale satisfacțiuni de ordin spiritual mai înalte. Din informațiile cunoscute până acum despre viața lui sufletească intimă, rezultă că era un *sentimental*, care la 21 Octombrie 1870, scria lui Gheorghe Barițiu: „îmi veni săgetătoarea știre că mama mea a murit. Lăsați deci toate și mergeți cu o parte a familiei, spre a-mi împlini trista și cea mai grea din toate datorințele: de a o petrece la mormântul udat cu lacrimile noastre“^{**}). La aceasta îi răspundea Barițiu în 28 aceeași lună: „Văd că pe D-ta te-ajunse un doliu familiar, de carele nici unii nu vom scăpa... Cu toate acestea eu, care știu ce înseamnă a avea cineva o mamă, *dela care și-a luat oarecum toată direcțiunea vieții sale, știu să și apreciez mărimea doliului D-tale*“.

Nu numai în anii copilăriei, ci în tot restul vieții sale a rămas aprigul luptător pentru progresul cultural și economic-financiar al neamului românesc, mai strâns legat sufletește de amintirea maicei sale Paraschiva decât de a tatălui său Andrei. O legătură sufletească la fel de

puternică și durabilă a contribuit să consolideze viața lor familiară, dând Marinei puțința să înfrunte toate greutățile vieții, achitându-se eroic de misiunea împreună cu educația numeroaselor sale odrasle.

În bogata corespondență a lui Visarion Roman s'au păstrat și câteva fragmente, cu ajutorul cărora vor putea fi lămurite mai de aproape anumite momente ale vieții sale familiare.

Aci va fi de ajuns însă a indica, deocamdată crunta lovitură a sorții, ce s'a deslănțuit asupra acestei distinse familii românești la 11 Mai 1885 prin repentina încetare din viață a iubitorului soț și părinte, în urma unui grav caz de apoplexie cerebrală.

Gheorghe Barițiu vestea în „*Observatorul*“ din 13 Mai (ziua înmormântării) în cuvinte simțite tristul eveniment scriind: „Stindard negru mișcat de vânt, fâlfăie astăzi Mercuri pe casele mărețe ale *Institutului Albina din Sibiu*. Directorul său executiv *Visarion Roman* nu mai este! Duminecă după amiază, după ce venise din preumblare, întorcându-se acasă în sânul familiei sale, voind să citească, după ce se așezase pe canapea, fu lovit de apoplexie (gutta) cerebrală atât de cumplit, încât din acel moment i se și opri graiul și o parte a corpului rămase înțepenită. Medicii chemați îndată au cercat tot ce-i învață știința și arta lor pentru cazuri atât de grave și tragice, însă după o agonie de 12 ore, Luni în 11 Mai, dimineața firul vieții sale pământeste se curmă, căci îngerul morții nu știe nici de milă către familii numeroase, nici de daunele ce se fac binelui public prin răpirea din viață a celor mai devotați indivizi...“

Tribuna din Sibiu îl aprecia (în nr. 97 din 12 Mai 1885 p. 387) pe Visarion Roman ca pe „*unul dintre cei mai inteligenți și mai zeloși fii ai națiunii sale, căreia i-a adus servicii însemnate pe toate terenurile, în deosebi ca unul dintre urzitorii și conducătorii institutului de credit și de economii Albina, ce răposatului are de a mulțami mai ales avântul său*“.

La fel îl parenta și *Gazeta Transilvaniei* (nr. 97 din 1885) ca pe „*unul din cei mai activi și stăruitori fii ai poporului nostru*“ subliniind că „*perderea acestui distins bărbat e cu atât mai grea pentru noi, cu cât mai mult simțim trebuință de oameni activi și stăruitori pentru înaintarea poporului român, cum a fost răposatul*“...

„*Telegraful Român*“, *) cu ai cărui redactori și colaboratori s'a întâmplat să fie Vi-

I. Bratu, fiind nașă Stana B. Cioran. În Rășinari s'au născut deci 5 copii, iar în Sibiu 4 și anume: 1. Victor, n. 30. V. 1870, având nașă pe Maria, soția meșterului cismar Ioan Bogorin; 2. Aurelia, n. 4. XI. 1871 (nașă: Caterina, văduva lui Moise Pangă); Elena, n. 4. VI. 1873 (nașă: Iudita, soția consilierului gubernial în pensiune Ilie Măcelariu) și 4. Visarion, n. 9. XI. 1875 (nașă: Stana, soția economului Șerban Cioran, născută Dancășiu, din Rășinari. Copiii născuți în Sibiu — după informațiile primite dela pâr. protopop Mihail Neagu — toți au fost botezați de vestitul predicator și preot-publicist Zaharie Boiu. Este coaculentul felul, cum înțelegeau Visarion și Marina Roman să-și aleagă părinții sufletești ai numeroșilor copii, din toate păturile societății românești, începând cu familiile consilierilor guberniali, continuând cu ale preoților, țărănilor economi și terminând cu a meșterului cismar!

Din acești 9 copii 7 trăiau în clipa când aripa morții s'a întins năprasnic asupra tatălui lor; doi decedaseră în fragedă pruncie: Severin și Elena.

**) V. Netea, *Noi contribuții la cunoașterea vieții și activității lui Visarion Roman*, Sibiu, 1942 p. 61.

*) Nr. 47 din 12 Mai 1885, p. 186

sarion Roman adeseori în *acute disensiuni de ordin politic*, găsea totuș cuvinte de vădită emoțiune și de apreciere elogioasă ca cele următoare :

„Suntem popor sărac, avem foarte puțini bărbați experimentați și probați pe terenul economic și, dacă și aceștia ne părăsesc, cât de mare trebuie să fie întristarea noastră! Dacă se mai întâmplă, ca seara să te despartă pretenște de acești bărbați folositori neamului tău și dimineața la 7 ore să ți se avizeze moartea lor, nu va fi oare zdrobitoare pentru tine cruda lovire a sorții?... *Ca trăsnet din senin ne-a lovit știrea despre moartea lui Visarion Roman. Eram înmărmuriți și nu dam crezământ auzului nostru. O moarte atât de repentină să răpească pe acest om din sinul familiei sale de 8 membri, a căror existență și fericire atârna dela el! să-l răpească din fruntea institutului de credit și de economii „Albina“, al cărui suflet și, putem zice, autor spiritual el a fost; să-l răpească dela mult cercata biserică și națiune, care dela capacitatea, caracterul lui probat și dela fabuloasa lui activitate aștepta multe! Este prea crudă lovirea soartei“... ,*

Până și gazeta săsească sibiană *) găsea prilej să înregistreze cazul morții lui Visarion Roman, publicând o scurtă schiță biografică și prețuindu-l ca *fondator al Casei de păstrare din Rășinari*, ca *inspector al societății de asigurare Transsylvania din Sibiu*, ca *director executiv al „Albinei“*, ca *redactor al publicațiilor „Amicul Școalei“, „Amicul Poporului“ „Albina Carpaților“*, ca *membru corespondent al Academiei Române* și al altor societăți, precum și ca *asesor consistorial onorar*, ca *„aprig patriot care a participat activ la viața politică a națiunii sale...“*

În aceste aprecieri unanime ale presei române și străine, membri îndureratei familii puteau să găsească o fărâamă de mângâiere în viforul cumplitei lovituri a sorții. Sprijinul material necesar pentru buna creștere a numeroșilor orfani, nu a întârziat a-l oferi văduvei lui Visarion Roman instituțiunea chemată la viață prin inițiativa, strădania, priceperea și hărnicia lui excepțională: *Banca „Albina“*.

I. LUPAȘ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pacea - virtute...

Avea dreptate Spinoza, marele filosof al veacului al XVII-lea, definind pacea nu ca o simplă încetare a războiului, ci ca o *virtute* care-și frage obârșia din țaria sufletească — *„Pax enim non belli privatio, sed virtus est, quae ex animi fortitudine oritur“*.

Această definiție clasică ne-a reînviat în memorie zilele trecute, când am citit un fragment din cuvântarea rostită de victoriosul comandant al armatelor aliate, gen. Dwight Eisenhower, în fața confederației naționale a veteranilor din cursul celor două războaie mondiale, vorbind despre importantul rol, ce au de îndeplinit U. S. A. în actualele împrejurări.

Premiând că spre „cea mai puternică citadelă a democrației din lume“ se îndreaptă, plini de speranță și de teamă, ochii nenumăratelor milioane de inși, așteptând dela U. S. A. mai mult decât o atitudine de *probitate morală*, eminentul comandant a ținut să sublinieze cu hotărâre calmă și cu siguranță sănătoasă că, întemeiați pe drepturile

omului, foști săi ostași vor apărea, în orice împrejurări, *dreptatea și liber-*

*) *Hermannstädter Zeitung* Nr. 109 din 12 Mai 1885, p. 447; „Über den so plötzlich im besten Mannesalter seinem mit rastloser Hingebung erfüllten Wirkungskreise durch den Tod entrisenen Director der hiesigen Spar- und Creditanstalt „Albina“ Visarion Roman, erhalten wir folgende biographische Skizze: ... Die Normalclassen absolvirte er in Maros-Vasarhely. Im bewegten und ereignissvollen Jahre 1848 nahm er tätigen Anteil an Seite seines Vaters an dem Kampfe und hatte eine Attaque mit Bem-Hussaren bei Zlagna im Gross-Kokler Comitete mitgemacht. Nach dieser Affaire flüchtete er mit Andern nach Rumänien. Zurückgekehrt setzte er seine Studien fort und absolvirte die Pädagogik und Theologie am Hermannstädter gr. or. Seminar. Kurze Zeit führte er die Redaction des Journals „Telegraful Român“, wurde dann Volksschullehrer in Reșinar, später Gemeindevorsteher dortselbst. Während dieser Zeit gab er die pädagogische Zeitschrift *Amicul Școalei* heraus. Er war Gründer der in Reșinar bestandenen Sparkassa. Bei Gründung der wechselseitigen Versicherungs-Gesellschaft „*Transylvania*“ nahm er Anstellung als Inspector, welches Amt er nur kurze Zeit inne hatte, ging dann nach Wien, um dort die kommerziellen Studien zu machen und sich für das Bankfach auszubilden. Als die „Albina“ gegründet wurde, erhielt er die Stelle des leitenden Directors im Wege der Wahl; in dieser Eigenschaft wirkte er bis zu seinem allzufrühen Tode. Während 23 Jahre war er Herausgeber des populärsten und verbreitetsten rumänischen Volkskalenders *Amicul Poporului* und *correspondirendes Mitglied der Bukarester Akademie der Wissenschaften*. Desgleichen Herausgeber und Verleger der belletristischen illustrierten Zeitschrift *Albina Carpaților*. Visarion Roman war ein sehr eifriger Patriot und nahm tätigen Anteil an dem politischen Wirken und Leben seiner Nation. Bei der letztstättgeführten Restaurierung des gr. or. Archidiöcesan-Consistoriums wurde er zum Honorär-Consistorial-Rate gewählt. Er war gründendes und Ehrenmitglied mehrerer Vereine, Mitglied der Hermannstädter Stadtvertretungskörpers und des Hermannstädter Comitatsausschusses“.

tatea — singurele temeuri neclintite ale păcii, practicând în același timp *virtuțile de înțelegere și de toleranță*, cari sunt caracteristicile esențiale pentru orice întreprindere cooperativă. Iși dă seama că pentru U. S. A. nu este angajamentul acesta o sarcină ușoară. Cu toate acestea își vor continua efortul cu răbdare *inepuizabilă*, fiindcă înțeleg că de succesul acestui efort depinde *întreg viitorul civilizației*.

Stăruind deci în calea practicării virtuților de înțelegere și de toleranță față cu toate neamurile pământului, luminații cărmuitori ai celei mai puternice citadele din lume lucrează cu spor la întemeierea

unei *păci identificabile cu virtutea însași*. Numai prin o astfel de pace, sprijinită pe virtutea tuturor — a celor mari și a celor mici, deopotrivă — se vor putea tămădui ranele adânci ale omenirii, izbite de nenumărate calamități în cursul războaielor mondiale. Numai așa va putea fi alungată neliniștea frământărilor cotidiene, spre a fi înlocuită cu încredere deplină în biruința dreptății, care să facă din nou demnă de trăit viața insului și a colectivității.

Ne înviorează speranța într'o izbândă apropiată a păcii-virtute, care să răsară din fărâșa suflească a tuturor popoarelor din lume.

* *

Adresa lui Valeriu Bologa dela Filiala „Albina“ Brașov

recomandă spre soluționare favorabilă petiția Școlii comerciale cu privire la încuviințarea unei subvențiuni anuale din partea Băncii „Albina“ pentru tipărirea manualelor

Nr. 1595.

Brașov, 4 Martie 1892.

MULT ONORATEI DIRECȚIUNI A
INSTITUTULUI DE CREDIT ȘI DE ECONOMII „ALBINA“

SIBIU

Am onoare a subșterne alăturat cererea Direcțiunii școlilor noastre comerciale de aici, pentru votarea anuală a unei subvențiuni din cota destinată pentru binefaceri, cu scopul ca din ea să se tipărească succesive manualele necesare pentru instrucțiunea în această școală.

Dacă cândva, subșternând vreo rugare m. o. Direcțiunii, am aflat că cauza ce o subștern este demnă de recomandare și petitul demn de a fi împlinit, apoi mai ales în cazul de față am această convingere în urma căreia din capul locului declar, că nu este cauză mai demnă de a fi ajutorată de Institutul nostru, ca cea din chestiune. Imi voi permite a documenta aceasta în șirele următoare:

Școalele noastre Centrale din Brașov s'au înființat acum 40 și atâția de ani, începându-se cu gimnaziul, cărui apoi pentru creșterea line-retului ce se va dedica comerțului, industriei și meseriilor, au urmat înființarea școlilor reale inferioare și a școlii comerciale. E știut că mijloacele pentru înființarea acestor școale s'au procurat așa zicând exclusiv dela publicul atunci avut și bine situat al neguțătorilor din loc și din jur.

Până când deci mijloacele pentru crearea acestor instituțiuni s'au adunat mai ales din loc, instituțiunile au servit totalității, căci în

toate timpurile au fost la acele școale elevi din Transilvania, România, Ungaria și Banat, ba chiar și din Bucovina.

Nu poate exista deci nicio îndoială, că focariul cultural așezat în Brașov a împărțit razele sale culturale asupra tuturor părților locuite de Români și a produs astfel multă lumină.

Acei oameni, care „suo tempore“ au adunat în timpuri bune fondurile însemnate, din care s'au putut ridica edificiile școlare și a se dota corpurile didactice, acei oameni, zic, au fost în convingerea, cum că este o datorință a generațiunii lor de a îngriji, cât nu mai pot, de asigurarea acestor școale, dovadă diferitele fundațiuni ce s'au făcut, cu gură de moarte, de demni mecenați pentru aceste școale.

Ei, dar altele erau pretențiunile acelor timpuri și alte se cer azi.

Fondurile adunate de generațiunea trecută de mult nu mai sunt suficiente de a acoperi chiar pe departe lipsurile zilnice pentru susținerea acestor școale și, dacă n'ar fi Parochia Sf. Nicolae, care în cel mai munificient mod, contribuie anual cu sume enorme la susținerea acestor școale, ele de mult ar fi trebuit închise, căci atât dotarea profesorilor, cât și procurarea mijloacelor de învățământ ar fi, altcum, imposibile.

Când cineva își dă seamă de greutățile, de neconținutele fapte ale Eforiei Școalelor pentru susținerea lor și față de această împrejurare constată că acestui focar cultural nu i s'au dat și nu i se dă până în ziua de azi niciun sprijin din partea Archidiecezei și dieceselor sufragane gr.-ort. — deși ea îmbrățișează și crește tinerile mlădițe din întreaga Metropolie, atunci, — fiindcă de indolență, de nevoiță nu poate fi vorba, — trebuie să constatăm, că multe și mari trebuie să fie necazurile și lipsurile, de care au de a îngriji factorii susnumiți și care le fac imposibil de a contribui și pentru susținerea acestor școli.

Bine! Dacă e așa, trebuie căutat după alte izvoare, trebuie procurate mijloace din alte părți și care factor este azi în viața noastră românească atât de grea și de posomorâtă, la care te-ai putea adresa? Sunt numai institutele de bani, care ne arată singurul chip mai vesel în viața noastră actuală.

Între institutele de bani, stă în frunte *mama tuturora*: „Albina“ care prin faptele ei a dovedit mărinimia sa și zelul ce-l are pentru promovarea tuturor întreprinderilor salutare, — mai ales a celor culturale, la Români.

Ei i s'a adresat Direcția Școalelor centrale, fiindcă ea dispune și de mijloacele necesare pentru de a putea în mod eficace aduce un serviciu acestei cauze, — care după natura ei atinge cercurile „Albinei“.

Căci știut este, că negustorilor mari și avuți, care au fondat școlile și care s'au stins și nu mai există, au urmat în viața economică a Românilor institutele de bani, care acum la rândul lor au datorința a se îngriji ca instituțiile culturale, care servesc industriei și comerțului să poată exista și de aci încolo la noi la Români.

Astfel precum vedem, că școlile comerciale în Austro-Ungaria mai ales prin institute de bani și negustori mari au fost înființate și susținute ca d. e. Academiiile din Viena și Pesta, diferitele școli gremiale etc., astfel și la noi la Români s'au urmat, căci Școala noastră comercială tot prin neguțatori a fost dotată și urmează acum, ca de institutele de bani să fie ocrotită.

Și e și cu drept, căci institutele noastre de bani de unde își capătă sucrescența?

Privim asupra corpului angajaților noștri și răspunsul e dat.

Dacă deci Institutul nostru, conștient de misiunea sa culturală, în fiecare an a putut pune sume destul de însemnate la dispoziția altor școli, nu poate exista îndoială, că va avea puterea și mijloacele de a contribui și pentru școala noastră comercială anonim, cu o sumă potrivită, — cu atât mai mult; cu cât cererea direcțiunii acestei școli, este destul de modestă.

Ea nu cere sume mari, nu le cere pe odată, ea se roagă simplu de o subvențiune anuală ca pe fiecare an să se poată tipări unul ori două din manualele școlare, care azi există în manuscrise și arată cu motive ponderoase, cât de necesară e această tipărire.

Față de această cerere, eu rog m. o. Direcțiune, ca ea cu aceeași căldură, cu același interes cu care a dat tot concursul său până acuma Școlii civile de fete din Sibiu, să îmbrățișeze pentru viitor și Școala noastră comercială din Brașov și, luând-o sub patronajul său, să o considere de aceea instituțiune, care alături cu Școala de fete din Sibiu, în fiecare an să fie în prima linie dotată din cota de binefacere. Cu privire la petiție, propun însă m. o. Direcțiune să binevoiască a propune Adunării generale votarea unei sume atât de mari, cum va propune și pentru Școala de fete din Sibiu cu destinațiunea să fie întrebuințată pentru tipărirea de cărți didactice pe seama Școlii comerciale din loc, având a se imprima pe titlul acestor cărți, că ele s'au tipărit pe spesele „Albinei“. Autorii cărților să fie obligați a da Institutului „Albina“ 50 exemplare spre împărțire gratuită, unde va afla de bine.

Procedându-se astfel o serie de ani, în scurt timp vom avea toate manualele necesare pentru școlile comerciale tipărite, spre lauda și onoarea „Albinei“.

Cu toată stima:
ss. V. Bologa.

Notă. Direcțiunea centrală a „Albinei“ a ținut să satisfacă fără întârziere cererea pentru subvenția necesară tipării manualelor didactice pe seama Școlii Comerciale Superioare din Brașov, încuviințând în ședința dela 28 Martie 1892 (nr. concl. 43) suma de 400 fl. „pentru tipărirea manualelor de instrucțiune la Școala comercială din Brașov“. În ședința dela 28 Martie 1893 (nr. concl. 35) subvenția aceasta a fost urcată la suma anuală de 500 fl., care se încuviințează apoi și cu prilejul distribuirii cotelor de binefacere din venitul net realizat în cursul anilor următori. Aceste subvenții anuale și-au produs în scurtă vreme roadele dorite, văzând lumina tiparului o serie de valoroase manuale didactice izvorâte din condeiul unor distinși profesori ca I. C. Panțu (Curs de contabilitate și corespondență comercială) I. Socaciu (Manual de drept cambial), A. Vlaicu (Merceologie și Tehnologie) ș. a.

I. I.